

QLOBAL RƏQABƏT ŞƏRAİTİNDƏ ALİ TƏHSİLDƏ İKİLİ DİPLOM PROQRAMLARININ STRATEJİ ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

VAQİF FƏTULLAYEV

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun doktorantı.

E-mail: vaqif.fatullayev@arti.edu.az

<https://orcid.org/0009-0005-2718-529X>

Məqaləyə istinad:

Fətullayev V. (2025). Qlobal rəqabət şəraitində ali təhsildə ikili diplom proqramlarının strateji rolu və əhəmiyyəti. *Azərbaycan məktəbi*. № 4 (713), səh. 90–96

DOI:

10.30546/32898065.2025.4.9046

Məqalə tarixçəsi

Göndərib: 25.06.2025

Qəbul edilib: 06.09.2025

ANNOTASIYA

Məqalədə qloballaşma kontekstində ali təhsilin beynəlmilləşməsi prosesinin əsas komponentlərindən biri kimi ikili diplom proqramlarının strateji rolu və funksional əhəmiyyəti təhlil olunur. Burada ali təhsil sistemində müşahidə olunan meqatrendlər, universitetlərarası rəqabət mühitinin dərinləşməsi və bilik iqtisadiyyatının formalaşması fonunda bu proqramların aktual təhsil modeli kimi getdikcə artan əhəmiyyəti nəzərdən keçirilir. Azərbaycanda qəbul edilmiş dövlət proqramları çərçivəsində ikili diplom təşəbbüslərinin institusional dinamika və onların beynəlxalq akademik əməkdaşlıqlar vasitəsilə ali təhsilin keyfiyyət göstəricilərinə təsiri analitik müstəvidə araşdırılır. Təhlilin nəticələri göstərir ki, ikili diplom proqramları tələbələrə yalnız formal diplomlar verməklə yekunlaşmır, həmçinin onların qlobal kompetensiyalarının formalaşmasına, ali təhsil müəssisələrinin beynəlxalq reputasiyasının möhkəmləndirilməsinə və məzunların əmək bazarına uğurlu inteqrasiyasına əhəmiyyətli töhfə verir.

Açar sözlər: ikili diplom proqramları, beynəlmilləşmə, ali təhsil, qlobal rəqabət, təhsil siyasəti, insan kapitalı, universitet brendi, əmək bazarı.

THE STRATEGIC ROLE AND SIGNIFICANCE OF DUAL DEGREE PROGRAMS IN HIGHER EDUCATION WITHIN THE CONTEXT OF GLOBAL COMPETITION

VAGIF FATULLAYEV

PhD Candidate, Institute of Education of the Republic of Azerbaijan.

E-mail: vaqif.fatullayev@arti.edu.az

<https://orcid.org/0009-0005-2718-529X>

To cite this article:

Fatullayev V. (2025). The Strategic Role and Significance of Dual Degree Programs in Higher Education within the Context of Global Competition. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. Vol. 713, Issue IV, pp. 90–96

DOI:

10.30546/32898065.2025.4.9046

Article history

Received: 25.06.2025

Accepted: 06.09.2025

ABSTRACT

This article examines the strategic role and functional significance of dual degree programs as one of the key components of the internationalization of higher education in the era of globalization. It highlights the increasing importance of these programs as a modern educational model amid the megatrends shaping higher education, intensifying inter-university competition, and the emergence of the knowledge economy. Within the framework of state programs implemented in the Republic of Azerbaijan, the article analyzes the institutional dynamics of dual degree initiatives and their impact on higher education quality indicators through international academic collaboration. The findings demonstrate that dual degree programs not only provide students with formal academic credentials but also make a substantial contribution to developing their global competencies, enhancing the international reputation of higher education institutions, and facilitating the successful integration of graduates into the labor market.

Keywords: Dual degree programs, internationalization, higher education, global competition, education policy, human capital, university reputation, labor market.

Giriş

Qloballaşma prosesi ali təhsil sistemini yeni çağırışlar və imkanlarla üz-üzə qoyub. XXI əsrdə bilik iqtisadiyyatının formalaşması və əmək bazarının beynəlmilləşməsi universitetlərin daha strateji və rəqabətədavamlı fəaliyyət göstərmələrini zəruri edib. Ali təhsil müəssisələri artıq yalnız milli deyil, həm də beynəlxalq miqyasda rəqabət aparmaq məcburiyyətindədir. Bu rəqabət universitetlərin təkcə elmi-tədqiqat və tədris keyfiyyəti ilə deyil, həm də beynəlxalq əməkdaşlıqlarla, tələbə və professor-müəllim heyətinin mübadilə imkanları ilə qiymətləndirilməsinə səbəb olur (Javadov, 2014). Belə bir şəraitdə ali təhsilin struktur və idarəçiliyində çevik, innovativ yanaşmaların tətbiqi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bununla yanaşı, əmək bazarının tələbləri getdikcə daha da artmaqda və mürəkkəbləşməkdədir. Bu isə tələbələrə məşğulluq imkanlarını artırmaq üçün innovativ yollar axtarmağa sövq edir. Bu baxımdan qlobal rəqabət mühitində universitetlərin beynəlmilləşmə strategiyaları çərçivəsində həyata keçirdiyi əsas təşəbbüslərdən biri də ikili diplom proqramlarının (İDP) yaradılmasıdır.

İkili diplom proqramları XX əsrin ikinci yarısında universitetlər arasında beynəlxalq əməkdaşlığın artması ilə ortaya çıxıb. İlk proqramlar, əsasən, Avropa və Amerika universitetləri arasında təşkil olunub, tələbələrə müxtəlif təhsil sistemlərində təhsil almaq imkanı verib. Zamanla bu proqramlar universitetlərin beynəlxalq nüfuzunu artırmaq və tələbələrin qlobal əmək bazarında rəqabət qabiliyyətini yüksəltmək üçün strateji alətə çevrilib (Fətullayev, 2025).

İDP-lər iki və ya daha çox ali təhsil müəssisəsinin əməkdaşlığı nəticəsində təşkil olunur və tələbələrə müxtəlif ölkələrin akademik mühitində təhsil almaqla yanaşı, hər iki universitetin diplomunu əldə etmək imkanı verir. Proqramın müddəti və strukturu universitetlərə və təhsil sahələrinə görə dəyişir. Belə ki, bəzi hallarda təhsil iki universitet arasında növbəli şəkildə davam etdirilir və tələbələr hər iki sahədə akademik və praktik biliklər əldə edirlər.

Məsələn, pedaqoji sahədə yaradılan İDP-lər tələbələrə həm tədris metodologiyaları, həm də təhsil siyasəti və idarəetməsi kimi müxtəlif istiqamətlərdə eyni anda təhsil almaq və praktik bacarıqlarını inkişaf etdirmək imkanı yaradır ki, bu da onların müəllimlik peşəsində rəqabət qabiliyyətini və imkanlarını artırır. İDP-lər həm də ali təhsil müəssisələrinin beynəlxalq nüfuzunun və akademik əməkdaşlıq potensialının güclənməsinə təkan verməklə ali təhsilin keyfiyyətinə, multidissiplinar biliklərin inkişafına və qlobal bacarıqların formalaşmasına töhfə verir.

Tədqiqatın məqsəd və metodologiyası

Tədqiqatın əsas məqsədi qloballaşan dünyada ali təhsil sistemində beynəlmilləşmə proseslərinin güclənməsi fonunda ikili diplom proqramlarının strateji rolunu və funksional əhəmiyyətini qiymətləndirməkdir. Araşdırma bu proqramların ali təhsilin keyfiyyət göstəricilərinə və institusional inkişaf təsirini qiymətləndirməyə yönəlib. Tədqiqat metodologiyası isə, əsasən, keyfiyyətəyönlü (*qualitative*) yanaşmaya əsaslanır və analitik-sintetik təhlil üsullarından istifadə olunub. Bu çərçivədə əsas elmi ədəbiyyatların, rəsmi sənədlərin, beynəlxalq hesabatların və s. təhlili aparılıb.

Qlobal rəqabət və ali təhsildə yeni meqatrendlər

Qlobal səviyyədə ali təhsil sistemlərində rəqabət son illərdə çoxistiqamətli və dinamik fenomenə çevrilib. Universitetlər yalnız tədris və tədqiqat sahəsində deyil, həm də maliyyələşmə, beynəlxalq nüfuz, innovasiya imkanları və əmək bazarına uyğunluq baxımından da bir-biri ilə rəqabət aparırlar (Hazelkorn, 2021). Bu rəqabət universitetləri akademik fəaliyyətlərini gücləndirməyə, strateji tərəfdaşlıqlar qurmağa və öz resurslarından daha səmərəli istifadə etməyə sövq edir. Belə rəqabət şəraitində ali təhsil yalnız milli deyil, eyni zamanda qlobal siyasət və iqtisadiyyatın bir parçası kimi fəaliyyət göstərir (Marginson, 2022).

Digər tərəfdən, ali təhsilin beynəlmilləşməsi rəqabətin yeni ölçülərini formalaşdırıb.

Universitetlər xarici tələbə axını, akademik mobillik, ikili diplom proqramları və tədqiqat əməkdaşlıqları ilə öz fəaliyyətlərini qlobal kontekstdə genişləndirirlər. Bu proses, eyni zamanda beynəlxalq əmək bazarının tələbləri ilə sıx bağlıdır. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının sənədlərində (OECD, 2024) qeyd olunur ki, universitetlər artıq qlobal miqyasda rəqabətə davamlı və çevik bacarıqlara sahib məzunlar hazırlamağa yönəlmiş kurikulumlar inkişaf etdirirlər. Bu kontekstdə universitet reytingləri də rəqabətin mühüm göstəricilərindən biridir. “Quacquarelli Symonds” (QS), “Times Higher Education” (THE) və “Academic Ranking of World Universities” (ARWU) kimi beynəlxalq reyting cədvəlləri universitetlərin elmi göstəricilərini, beynəlxalq əməkdaşlıq səviyyəsini, dayanıqlılığını, akademik nüfuzunu və s. qiymətləndirir. Bu reytinglər ali təhsil müəssisələrinin brend dəyərini formalaşdırmaqla yanaşı, tələbə və tədqiqatçı axınında da həlledici rol oynayır (UNESCO, 2023). Hazırda ali təhsil müəssisələri milli və beynəlxalq səviyyədə rəqabətdə üstünlük qazanmaq üçün müxtəlif yollar axtarırlar. Bu məqsədlə tətbiq edilən strategiyalardan biri universitetlərin tədqiqat fəaliyyətinə daha çox diqqət yetirməsidir. Onlar elmi nailiyyətləri artırmaq üçün bu sahəyə daha çox maliyyə və insan resursu ayırırlar. Digər bir yanaşma isə ixtisaslaşmadır. Bu isə o deməkdir ki, bəzi universitetlər, əsasən, sosial elmlərə, digərləri isə texnologiya və mühəndislik sahələrinə fokuslanaraq bu sahələrdə beynəlxalq səviyyədə tanınmağa çalışırlar (Marginson, 2022).

Rəqəmsal texnologiyaların geniş tətbiqi də strateji üstünlük vasitələrindən biridir. Distant təhsil, hər kəsə açıq resurslar, hibrid modellər universitetlərin daha geniş auditoriyaya çıxmasını təmin edir (OECD, 2024). Eyni zamanda universitetlər korporativ əməkdaşlıqlar və sənaye ilə tərəfdaşlıqlar vasitəsilə həm tədqiqat maliyyələşməsini artırır, həm də məzunlarının əmək bazarında uğurlu mövqe tutmasına zəmin yaradır (World Bank, 2023).

“Brend universitet” modeli də son illərin nəzərəçarpan strategiyalarındandır. Bu model ali təhsil müəssisələrinin yalnız elmi və tədris

nailiyyətləri ilə deyil, həm də ictimai nüfuz, unikal dəyərlər və beynəlxalq tanınma ilə seçilərək rəqabətdə üstün mövqe tutmasına yönəlmiş yanaşmadır. Bu model çərçivəsində universitetlər öz missiya və baxışlarını cəmiyyətə aydın şəkildə təqdim edir, yüksək keyfiyyətli təhsil və tədqiqat fəaliyyətlərini güclü kommunikasiya vasitəsilə tanıdır, məzunlarının uğurlarını ön plana çıxarır və qlobal əmək bazarına integrasiyanı gücləndirir (Altbach & Knight, 2023). Məsələn, Massachusetts Texnologiya İnstitutu (MIT) yalnız texnologiya və mühəndislik sahəsindəki elmi yenilikləri ilə deyil, həm də startap ekosistemindəki rolu və “dünyanı dəyişdirən ideyaların mərkəzi” imici ilə güclü brend statusu qazanıb. Harvard Universiteti isə hüquq, biznes və siyasət sahələrində liderlərin yetişdiyi yer kimi qəbul olunur; onun adı nüfuz simvoluna çevrilib. Stanford Universiteti yüksək innovasiya ruhu, sahibkarlığa dəstək infrastrukturunu və texnoloji startaplara verdiyi töhfə ilə nüfuzlu universitetlər sırasına daxildir. Oxford və Cambridge universitetləri isə yüzilliklərə dayanan ənənələri, elmi irsi və klassik akademik mədəniyyəti ilə öz imiclərini qoruyurlar.

İkili diplom proqramlarının mahiyyəti və strateji rolu

İkili diplom proqramları (*dual/double degree*) bir və ya iki universitetin əməkdaşlığı ilə həyata keçirilən təhsil modelidir. Bu proqramlarda tələbə eyni vaxtda iki fərqli sahə üzrə oxuyaraq hər biri üçün ayrıca diplom əldə edir. Proqramlar həm eyni universitet daxilində, həm də iki müxtəlif ali məktəb arasında təşkil oluna bilər. Bəzən ikili diplom anlayışı birgə diplom proqramı ilə qarışdırılır. Halbuki birgə diplom (*joint degree*) proqramları iki və ya daha çox universitetin ortaq hazırladığı vahid təhsil proqramına əsaslanır. Təlim-tədris yükü tərəfdaş universitetlər arasında bölüşdürülür və tələbə sonunda onların adlarını daşıyan bir diplom alır (Fətullayev, 2025).

Müasir dövrdə təhsilin iqtisadiyyatda artan rolu, bilik iqtisadiyyatının formalaşdırılması və insan kapitalının inkişafı ölkəmizdə də prioritet kimi qəbul edilir və ali təhsil sisteminin

beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması əsas vəzifədir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007 və 2013-cü illərdə təsdiq etdiyi gənclərin xarici ölkələrdə təhsil almasına dair Dövlət Proqramları çərçivəsində gənclərin xarici ölkələrdə yüksək səviyyəli təhsili, müasir təhsil modellərinin tətbiqi, SABAH qruplarının yaradılması, xarici universitetlərin filiallarının açılması və beynəlxalq ikili diplom proqramlarının həyata keçirilməsi kimi mühüm addımlar atılıb. Bu tədbirlər ölkədə rəqabətqabiliyyətli, innovativ və dayanıqlı insan resurslarının formalaşmasına, həmçinin ali təhsilin müasirləşdirilməsinə, beynəlxalq təcrübəyə uyğun inkişafına və milli kadr potensialının güclənməsinə hesablanıb. Azərbaycanın qloballaşan dünyada iqtisadi çağırışlara uyğun mütəxəssis hazırlığına yönəlmiş ali təhsil siyasətinə uyğun olaraq, davamlı inkişafı və rəqabətliliyi təmin etmək məqsədilə Dövlət Proqramları qəbul edilib (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 16 noyabr tarixli 711 nömrəli Sərəncamı). “2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində ali təhsilin məzmun və keyfiyyət göstəricilərinin müasirləşdirilməsi məqsədilə beynəlxalq ikili diplom proqramının yaradılması və onların icrasına dair aparılan monitorinqin nəticələrinə əsasən layihənin davam etdirilməsi və genişləndirilməsi qərara alınıb. Bu prosesdə nüfuzlu xarici tərəfdaş universitetlərin seçimi, xarici mütəxəssislərin cəlb olunması, elmi-pedaqoji heyətin təlimi və tədris proqramlarının yenilənməsi, həmçinin proqramların maliyyələşdirilməsi mühüm yer tutur (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16.11.2018 tarixli 711 nömrəli Sərəncamı).

Hazırda ölkəmizdə bir çox beynəlxalq ikili diplom proqramları icra olunur. Bunlar arasında ABŞ-nin Corc Vaşinqton Universiteti ilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin magistratura səviyyəsində “Təhsil və insan kapitalının inkişafı” proqramı, ADA Universiteti ilə Corc Vaşinqton Universitetinin “Kompüter elmləri və verilənlərin təhlili” və “Elektrik və elektroenergetika mühəndisliyi” üzrə magistratura proqramları, Cənubi Koreyanın INHA Universiteti

ilə Bakı Mühəndislik Universiteti arasında bakalavriat səviyyəsində mühəndislik ixtisasları, Türkiyənin Ege Universiteti ilə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti arasında bakalavriat səviyyəsində aqronomluq, aqromühəndislik, bitki mühafizəsi və iqtisadiyyat ixtisasları, İsrailin Yerusəlim İbrani Universiteti ilə Bakı Dövlət Universitetinin magistratura səviyyəsində “Biotexnologiya” proqramı və İngiltərənin Vorvik Universiteti ilə Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin magistratura səviyyəsində “Bərpa olunan enerji mənbələri” ixtisası üzrə proqramlar və s. də mövcuddur (Dövlət Proqramı, 2023). Bu proqramların elmi-nəzəri əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bilik və texnologiyaların ikitərəfli transferi, ortaqların tədqiqat gündəmi və birgə nəşrlər vasitəsilə yerli elmi ekosistemin global bilik məkanına inteqrasiyasını sürətləndirir; kurikulumların uyğunlaşdırılması isə Bolonya prinsipləri və ESG keyfiyyət meyarları ilə əlaqələndirilmiş nəticəyönlü öyrənmə (*learning outcomes*) mədəniyyətini möhkəmləndirir. Pedaqoji baxımdan ikili diplomlar birgə müəllimlik (*co-teaching*), layihə əsaslı öyrənmə, real sənaye/klinik/aqrar tədqiqat tapşırıqları və iki universitetin qiymətləndirmə rubrikalarının sintezi hesabına tələbələrin tənqidi düşünmə, məlumat analitikası, kommunikasiya və çoxmədəniyyətli əməkdaşlıq bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırır (Pineda, 2024). Praktiki müstəvidə proqramlar məzunların global əmək bazarına çıxışını, ikili şəbəkələşməni (alumni + sənaye tərəfdaşları), staj və startap imkanlarını genişləndirir; universitetlər üçün isə laborator infrastrukturunun yenilənməsi, patentləşdirmə və *spin-off* mexanizmlərinin güclənməsi kimi faydalar yaradır. Keyfiyyətə təsir göstəriciləri kimi beynəlxalq akkreditasiya əldə etmə ehtimalının artması, məzun məşğulluğu, tələbə və işəgötürən məmnuniyyəti skorlarının yaxşılaşması, eləcə də kurikulumun mütəmadi xarici rəy (*external review*) ilə yenilənməsi qeyd oluna bilər. Bununla yanaşı, real təsirin davamlı olması üçün kreditlərin tam tanınması, akademik mentorluq və psixopedaqoji dəstək, dil hazırlığı, eləcə də sistemli monitorinq-qiymətləndirmə kimi mexanizmlərin institusional şəkildə qurulması zəruridir (AQU Catalunya, 2025).

Ali təhsil müəssisələrinin nüfuzunun yüksəldilməsi beynəlxalq tanınmanı və rəqabət qabiliyyətini gücləndirir; o cümlədən güclü brendə malik universitetlər daha çox xarici tələbə cəlb edir və bu, beynəlmilləşmə strategiyalarının əsas tərkib hissəsidir. Azərbaycanda ikili diplom proqramları üzrə mövcud vəziyyət göstərir ki, ayrıca uğurlu nümunələrlə yanaşı, normativ-hüquqi uyğunlaşdırma və qarşılıqlı akkreditasiya, kredit tanınması və kurikulum uyğunluğu, maliyyələşmə, dil və akademik yazı hazırlığı, inzibati prosedurlar, eləcə də tələbə dəstək mexanizmləri (viza, yaşayış, mentorluq) üzrə müəyyən çətinliklər mövcuddur. Həll kimi milli "ikili diplom çərçivə sənədi"nin qəbulu, keyfiyyət təminatı və qarşılıqlı akkreditasiya proseslərinin sadələşdirilməsi, 2+2 və 1+1 kimi modul modellərin və "mobillik pəncərələri"nin tətbiqi, birgə maliyyələşdirmə və sistemli təqaüd alətlərinin yaradılması, intensiv dil/akademik yazı hazırlığının proqrama inteqrasiyası, birgə elmi rəhbərlik, sənaye tərəfdaşlıqları ilə təcrübə komponentlərinin gücləndirilməsi, həmçinin nəticəyönlü göstəricilər (məzun məşğulluğu, birgə nəşrlər, mobillik payı və s.) əsasında monitoring və hesabatlılığın təmin edilməsi məqsəduygundur. Statistika görə, xarici tələbələrin sayı artan universitetlərdə təhsil keyfiyyətinin yüksəlməsi və innovativ əməkdaşlıq layihələrinin daha aktiv həyata keçirilməsi müşahidə olunur (OECD, 2020). Məsələn, beynəlxalq reytinglərdə yüksək pillələrdə olan universitetlərdə həm elmi tədqiqatlar, həm də tədris proqramlarında innovasiya səviyyəsi 30-40%-dən yüksək olur (OECD, 2020).

Akademik keyfiyyətin yüksəlməsi ali təhsil müəssisələrinin əməkdaşlıq şəbəkələrinin genişlənməsi və beynəlxalq keyfiyyət standartlarına (məs., ESG çərçivəsi) uyğunluğun təmin edilməsi ilə sıx əlaqəlidir (UNESCO, 2019). Beynəlxalq tədqiqatlar göstərir ki, beynəlmilləşmə səviyyəsi artdıqca məzunların əmək bazarına keçid ehtimalı və ixtisasıyönlü məşğulluq göstəriciləri yaxşılaşır, lakin bu təsirin ölçüsü kontekstə və proqramların dizaynına görə dəyişir (Pineda, 2024). Statistika görə, beynəlxalq əməkdaşlıqda aktiv olan universitetlərin məzunlarının 85%-dən çoxu təhsilini başa

vurduqdan sonra öz ixtisasları üzrə daha asan şəkildə iş tapır (World Economic Forum, 2020). Azərbaycan kontekstində isə hazırda açıq rəsmi məlumatlarda məzun məşğulluğu göstəriciləri ümumi səviyyədə təqdim olunur və "beynəlxalq əməkdaşlıqda aktivlik" meyarına görə disaqreqasiya edilmir. Ayrı-ayrı universitetlərin paylaşdığı daxili məzun sorğuları indikativ nəticələr versə də, metodoloji fərqliliklər üzündən milli müqayisə üçün etibarlı baza yaratmır. Ona görə də Azərbaycan üçün bu istiqamətdə dəqiq qiymətləndirilmə üçün proqram səviyyəsində beynəlmilləşmə indikatorları ilə inteqrasiya olunmuş, vahid metodologiyaya əsaslanan milli məzun izləmə (*tracer*) mexanizminin gücləndirilməsi zəruridir.

Nəticə

Qloballaşmanın ali təhsil sisteminə gətirdiyi struktur dəyişikliklər, yeni meqatrendlər və global əmək bazarının artan tələbləri fonunda ikili diplom proqramları (İDP) həm milli, həm də beynəlxalq miqyasda strateji əhəmiyyət kəsb edən bir model kimi önə çıxır. Məqalədə aparılan təhlillər göstərir ki, İDP-lər sadəcə olaraq tələbələrə iki diplom qazandırmaqla məhdudlaşmır, eyni zamanda onların global kompetensiyalarının formalaşmasına, mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına və əmək bazarına uğurlu inteqrasiyasına mühüm töhfələr verir. Bu proqramlar ali təhsil müəssisələrinin beynəlxalq reputasiyasını artırmaqla yanaşı, onların akademik və insti-tusional inkişafında da mühüm rol oynayır (Cədvəl 1).

Ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət proqramları çərçivəsində ikili diplom təşəbbüslərinin insti-tusional səviyyədə uğurla inkişaf etdirilməsi və nüfuzlu xarici universitetlərlə qurulan əməkdaşlıqlar, ölkənin ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin gücləndirilməsi istiqamətində atılan mühüm addımlardır. Təhlillər onu da sübut edir ki, İDP-lərin səmərəli tətbiqi ali təhsildə keyfiyyətin artırılması, insan kapitalının inkişafı və universitetlərin global təhsil məkanında mövqelərinin möhkəmləndirilməsi baxımından dayanıqlı mexanizmdir.

Cədvəl 1 İkili diplom proqramlarının universitetlərə və təhsilalanlara verdiyi əsas faydalar

Faydalar	Tələbələr üçün	Universitetlər üçün
Akademik üstünlük	İki diplom əldə etmək imkanı	Proqram portfelinin zənginləşməsi
Qlobal kompetensiyalar	Mədəniyyətlərarası bacarıqlar, dil səviyyəsi	Beynəlxalq əməkdaşlığın güclənməsi
Məşğulluq imkanları	Qlobal əmək bazarında üstünlük	Məzunların uğurlu karyera statistikasının artması
Rəqabət qabiliyyəti	Reytinglərdə fərqlənmək	Qəbul göstəricilərində artım
Tədris keyfiyyəti	Müxtəlif təhsil sistemlərinin təcrübəsi	Akademik heyətin inkişafı və mobilliyi

Nəticə etibarilə, ikili diplom proqramlarının genişləndirilməsi və institusional olaraq dəstəklənməsi ölkəmizin ali təhsil strategiyasının mühüm komponenti kimi qiymətləndirilməli, bu sahədə davamlı islahatlar və strateji əməkdaşlıqlar təşviq olunmalıdır. Gələcəkdə bu proqramların daha çox ixtisas sahələrini əhatə etməsi və regional, o cümlədən inkişaf etmiş ölkələrlə tərəfdaşlıqların genişləndirilməsi məqsəduyğun hesab olunur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

- Altbach, P.G., & Knight, J. (2023). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Global Higher Education Journal*, 11(3), 221–237.
- AQU Catalunya. (2025). Guide to the Accreditation of Joint Programmes Using the European Approach.
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 aprel 2007-ci il tarixli 2090 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” (2007). E-qanun.az. <https://e-qanun.az/framework/13001>
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 noyabr 2018-ci il tarixli 711 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2019–2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı” (2018). E-qanun.az. <https://e-qanun.az/framework/40711>
- Dövlət Proqramı. (2023). Ali təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı. Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi. <https://dp.edu.az/az/content/53>

- Fətullayev, V. (2025). Organization of International Double Diploma Programs. *Scientific Works*, 92(2), 43–52. [https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(2\).43-52](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(2).43-52)
- Hazelkorn, E. (2021). *Rankings and the Reshaping of Higher Education: The Battle for World-Class Excellence*. Palgrave Macmillan.
- Javadov, I. (2014). Monitoring and Assessment of Student Achievements: Modern Approaches. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. 4. 37–41.
- Marginson, S. (2022). *High Participation Systems of Higher Education*. Oxford University Press.
- OECD. (2020). *Education at a Glance 2020: OECD indicators*. OECD Publishing.
- OECD. (2024). *Education at a Glance 2024: OECD Indicators*. OECD Publishing.
- Pineda, P. (2024). Double the degree, double the identity? Identification and experiences of students studying two simultaneous degrees. *International Journal of Educational Research*, 125, 102346. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2024.102346>
- UNESCO. (2019). *Global Education Monitoring Report 2019: Migration, displacement and education – Building bridges, not walls*. UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2023). *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms?* Paris: UNESCO Publishing.
- World Bank. (2023). *The Changing Role of Higher Education in the Global Talent Economy*. Washington, DC: World Bank.
- World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*.